

Національний університет
"Києво-Могилянська академія"

На допомогу студентам-правникам

В. М. Сущенко

Криміналістика

Навчальна дисципліна

Факультет правничих наук

Національний університет
"Киево-Могилянська академія"

Факультет правничих наук

На допомогу студентам-правникам

В. М. Сущенко

Криміналістика

Навчальна дисципліна

Київ
2001

Започаткована серія навчально-методичних посібників "На допомогу студентам-правникам" є результатом наукової та педагогічної діяльності авторів оригінальних курсів з навчальних дисциплін, що викладаються на факультеті правничих наук Національного університету "Киево-Могилянська академія" і можуть стати в пригоді не тільки студентам, а й викладачам юридичних дисциплін інших навчальних закладів України.

Видання здійснено за сприяння та фінансової підтримки Центру міжнародного та порівняльного права Школи права Університету Балтимора.

Published with the support and financial aid of the University of Baltimore School of Law Center for International and Comparative Law.

Рекомендовано до друку
Радою факультету правничих наук НАУКМА
30 серпня 2001 р.
Протокол № 15

© В.М. Сущенко, 2001

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ "КРИМІНАЛІСТИКА"

ВСТУП

Криміналістика як навчальна дисципліна є обов'язковою складовою підготовки висококваліфікованих фахівців права у вищих юридичних навчальних закладах України.

Наука криміналістика досліджує закономірності скоєння злочинів та утворення їх слідів в оточуючому нас середовищі, а також розробляє методи і засоби розслідування та попередження злочинної діяльності. Криміналістика як наука має інтеграційний, синтезуючий характер, оскільки використовує досягнення багатьох галузей знань і людської життєдіяльності: від загальної теорії пізнання світу до логіки і далі — до методик природничих наук.

Належне опанування цієї навчальної дисципліни дає змогу правникам на високому професійному рівні не тільки розслідувати скоєні злочини і попереджати нові, а й здійснювати правосуддя і давати відповіді на багато різноманітних питань, які ставить перед людиною життя.

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Ознайомити студентів з основами загальнотеоретичних, науково-технічних, тактичних і методичних положень й рекомендацій криміналістики, спрямованих на розслідування та попередження злочинів. Надати студентам практичні навички застосування методів, засобів і прийомів криміналістичної техніки, тактики провадження окремих процесуальних дій та методики розслідування окремих видів злочинів.

За підсумками опанування навчальної дисципліни студент повинен знати: поняття, систему і методологію науки криміналістики; методи і засоби збирання і дослідження доказів та проведення

судових експертиз; технології планування та організації розслідування злочинів, а також тактичні прийоми проведення окремих процесуальних дій; криміналістичну характеристику, типові слідчі ситуації і криміналістичні версії, спрямовані на розслідування окремих видів злочинів.

2. МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ

Місце навчальної дисципліни "Криміналістика" у структурі програми підготовки бакалаврів і спеціалістів права визначається певною специфічністю її предмета та існування власних криміналістичних методів та засобів, а також універсальністю використання загальнонаукових методів і засобів пізнання таких соціально-правових явищ, якими є злочини.

Саме тому "Криміналістика" як наука і навчальна дисципліна має безпосередні та опосередковані міждисциплінарні зв'язки з такими правничими і не правничими науками і навчальними дисциплінами, як "Кримінальне право", "Кримінальний процес", "Кримінологія", "Адміністративне право", загальна і юридична "Логіка", "Судова медицина і психіатрія", загальна, особистісна, речова і юридична "Психологія", "Бухгалтерський облік" тощо. Саме такі зв'язки забезпечують високий рівень опанування студентами знаннями та навичками в галузі криміналістики.

3. ЗМІСТ КУРСУ

Розділ 1

МЕТОДОЛОГІЯ КРИМІНАЛІСТИКИ

Тема 1. Предмет, метод і система криміналістики

Історія виникнення і використання прийомів та засобів виявлення і розкриття злочинів. Предмет криміналістики.

Поняття і зміст криміналістичної методології. Специфіка криміналістичного пізнання соціально-правових явищ — злочинів. Загальнонаукові методи в криміналістиці та власні спеціальні методи криміналістики.

Система криміналістики. Загальна теорія і окремі криміна-

лістичні теорії та вчення. Криміналістика у загальній системі знань та її місце в структурі юридичних наук.

Тема 2. Криміналістична ідентифікація

Поняття та наукові засади криміналістичної ідентифікації, її значення у слідчій, судовій і експертній діяльності.

Об'єкти ідентифікації. Ідентифікаційні ознаки. Ідентифікаційний період. Методика криміналістичної ідентифікації.

Розділ 2

КРИМІНАЛІСТИЧНА ТЕХНІКА

Тема 3. Основи криміналістичної техніки

Поняття і структура криміналістичної техніки. Поняття загальних і спеціальних криміналістичних знань. Форми використання криміналістичної техніки.

Технічні засоби виявлення, фіксації, вилучення та дослідження слідів і речових доказів. "Полюва" криміналістична техніка.

Тема 4. Методи криміналістичної фото- і відеозйомки

Основи загальної фотографії та відеозйомки. Поняття судової фотографії та відеозйомки, їх завдання та значення для розслідування злочинів. Види і методи судової фотографії та відеозйомки.

Фото- і відеозйомка місця події, трупа, слідів і предметів, речових доказів. Упізнавальна фото- і відеозйомка. Фото- і відеозйомка відтворення обстановки та обставин події, обшуку та інших процесуальних дій.

Криміналістично-дослідницька фотографія. Фотозйомка в інфрачервоних, ультрафіолетових, рентгенівських променях. Макро- та мікрофотографія.

Фототехнічна експертиза: поняття, завдання, методи. Фіксація та доказове значення застосування криміналістичних методів і засобів фотографії та відеозйомки.

Тема 5. Основи трасології

Предмет і система трасології. Наукові засади трасології. Механізм утворення слідів та їх класифікація. Трасологічні задачі

встановлення "цілого за його частинами" та джерел походження криміналістично значущого об'єкта.

Загальні правила виявлення, огляду і вилучення слідів. Технічні засоби і прийоми виявлення та фіксації слідів.

Методи і засоби фіксації матеріальних слідів злочину.

Тема 6. Сліди людини та їх значення у розслідуванні злочинів

Види слідів людини.

Сліди рук та їх види: папілярні візерунки та їх властивості. Виявлення і фіксація слідів рук.

Сліди ніг і взуття та їх класифікація. Доріжка слідів та окремі сліди ніг і взуття.

Інші сліди людини: губ, зубів, вух, волосся, одягу, біологічних речовин і тканин.

Методи і засоби виявлення, фіксації, вилучення і дослідження слідів людини.

Тема 7. Криміналістичне дослідження рукописів і документів

Поняття письма і почерку. Ознаки письмової мови. Ознаки почерку. Ототожнення автора і виконавця рукопису. Неідентифікаційні дослідження рукописів. Почеркознавча і авторознавча експертизи, підготовка матеріалів для їх проведення.

Поняття і класифікація документів.

Криміналістичне дослідження документів: поняття, види, зміст. Види підробки документів та їх ознаки. Встановлення способу виготовлення документа. Техніко-криміналістична експертиза документів: коло вирішуваних нею питань, підготовка матеріалів до експертного дослідження та його проведення.

Тема 8. Сліди транспорту, знарядь зламу та інструментів

Класифікація транспортних засобів та їх слідів. Особливості механізму слідоутворення транспортними засобами. Методи і засоби виявлення, фіксації, вилучення та дослідження слідів транспортних засобів. Особливості механізму слідоутворення окремих видів транспорту: автомобільного, електричного, залізничного, водного та повітряного. Особливості призначення і проведення окремих видів судових експертиз, пов'язаних зі слідами транспорту.

Класифікація знарядь зламу та інструментів і їх слідів. Засоби і методи виявлення, фіксації, вилучення та дослідження слідів знарядь зламу та інструментів. Трасологічні експертизи щодо знарядь зламу та інструментів.

Тема 9. Криміналістична балістика

Поняття криміналістичної балістики та її наукові засади. Об'єкти криміналістичної балістики: ручна вогнепальна зброя та її класифікація. Набої до ручної вогнепальної зброї: види і складові.

Види і характеристика слідів пострілу з ручної вогнепальної зброї.

Огляд вогнепальної зброї і слідів пострілу на місці події.

Холодна зброя: поняття і класифікація. Виявлення, фіксація, вилучення і дослідження холодної зброї та її слідів.

Судово-балістична та криміналістична експертиза холодної зброї.

Тема 10. Основи габітоскопії

Поняття і наукові засади ототожнення особи за зовнішніми ознаками.

Ознаки зовнішності, їх класифікація, система їх опису. Функціональний портрет людини.

Джерела інформації про зовнішні ознаки людини. Використання даних про зовнішні ознаки людини у її розшуку та обліку людей і злочинів.

Судово-портретна експертиза: поняття, коло вирішуваних питань, методика підготовки і проведення.

Тема 11. Криміналістична реєстрація

Поняття, види і засоби криміналістичного обліку та реєстрації. Облік осіб, затриманих як підозрюваних, розшукуваних, заарештованих чи засуджених людей.

Облік слідів з місць нерозкритих і нерозслідуваних злочинів.

Облік викраденої, вилученої, зданої і знайденої нарізної та холодної вогнепальної зброї.

Облік викрадених або вилучених з обігу предметів, документів і речовин.

Тема 12. Експертологія. Призначення судових експертиз

Поняття спеціальних знань і форми використання їх у процесуальному судочинстві України. Організація і структура судово-експертних установ в Україні. Класифікація судових експертиз.

Підготовка матеріалів для проведення судової експертизи. Визначення мети та обсягу дослідження, формулювання запитань експерту. Вибір експертної установи або експерта. Взаємодія слідчого з експертом.

Постанова щодо призначення судової експертизи: форма, структура, зміст.

Особливості організації й призначення окремих видів судової експертизи.

Експертний висновок: форма, структура, зміст. Тактичні та наукові критерії оцінювання.

Розділ 3

КРИМІНАЛІСТИЧНА ТАКТИКА

Тема 13. Основи криміналістичної тактики

Поняття і система криміналістичної тактики. Правові, психологічні та етичні засади криміналістичної тактики. Процесуальні норми і криміналістичні рекомендації: взаємозв'язок та взаємовплив.

Поняття тактичного прийому. Джерела тактичних прийомів, їх класифікація. Критерії допустимості тактичних прийомів. Поняття і види тактичних операцій і комбінацій.

Слідча ситуація. Тактичний ризик.

Зміст і форми взаємодії органів слідства і оперативно-розшукових служб у процесі розслідування злочинів.

Тема 14. Криміналістичні версії. Планування та організація розслідування злочинів

Поняття, значення і види криміналістичних версій. Наукові засади та правила побудови і перевірки версій.

Планування розслідування, його принципи та види. Техніка планування. Особливості окремих видів планування розслідування злочинів.

Організація розслідування злочинів: принципи, методи і засоби.

Тема 15. Тактика огляду

Сутність і завдання огляду та його види. Підготовка до огляду. Учасники огляду. Стадії огляду. Тактичні прийоми огляду.

Огляд місця події: методи і прийоми. Дослідження слідів злочину на місці події. Негативні обставини, їх значення для встановлення фактів і викриття інсценувань злочину.

Використання науково-технічних засобів у процесі огляду. Складання протоколу огляду і додатків до нього: планів, схем, знімків, зліпків тощо.

Фіксація ходу і результатів огляду.

Освідування та його види. Цілі і тактика освідування. Методи і засоби фіксації процесу освідування. Оцінка результатів освідування.

Тема 16. Тактика слідчого експерименту та перевірки показань на місці події

Поняття, сутність та види слідчого експерименту.

Підготовка до проведення слідчого експерименту.

Тактичні прийоми проведення слідчого експерименту.

Поняття і сутність перевірки показань особи на місці події та її відмінність від слідчого експерименту і допиту на місці події.

Тактичні прийоми підготовки та проведення перевірки показань особи на місці події.

Засоби і методи фіксації процесу і результатів слідчого експерименту і перевірки показань особи на місці події.

Тема 17. Тактика пред'явлення об'єктів для впізнання

Поняття, мета і об'єкти пред'явлення для впізнання. Види впізнання. Наукові засади тактики пред'явлення для впізнання.

Підготовка до пред'явлення для впізнання: Тактичні прийоми пред'явлення для впізнання. Особливості пред'явлення для впізнання окремих видів об'єктів. Особливості пред'явлення для впізнання фотознімків об'єктів.

Фіксація процесу і результатів пред'явлення для впізнання.

Тема 18. Тактика обшуку та виїмки

Поняття, сутність і види обшуку. Фактичні і правові підстави проведення обшуку.

Підготовка до обшуку. Тактичні прийоми обшуку. Тактика обшуку в приміщенні і на місцевості. Фіксація ходу і результатів обшуку.

Поняття виїмки та її відмінності від обшуку. Тактичні прийоми підготовки і проведення виїмки. Фіксація ходу і результатів виїмки.

Тема 19. Тактика допиту

Поняття, значення і види допиту.

Закономірності формування показань допитуваної особи. Фактори, що впливають на дачу показань особи, яку допитують.

Підготовка до допиту. Прийоми встановлення психологічного контакту з допитуваною особою. Порядок допиту. Тактичні прийоми відновлення забутого, викриття неправди, подолання агресивності. Тактичні прийоми допиту підозрюваних і обвинувачених.

Сутність і завдання очної ставки. Підготовка до очної ставки. Порядок і тактика проведення очної ставки. Фіксація ходу і результатів допиту та очної ставки.

Розділ 4

КРИМІНАЛІСТИЧНА МЕТОДИКА

Тема 20. Основи методики розслідування окремих видів злочинів

Закономірності відображення злочинів у реальному світі.

Поняття і завдання криміналістичної методики розслідування.

Структура криміналістичної методики, її елементи. Класифікація злочинів.

Криміналістична характеристика виду злочину як його інформаційна модель: структура, елементи та їх взаємозв'язок.

Методики розслідування окремих видів злочинів: етапи, структура і технології окремої методики.

Тема 21. Основи методики розслідування злочинів, скоєних проти життя і здоров'я людини

Криміналістична характеристика злочинів, скоєних проти життя і здоров'я людини.

Типові слідчі ситуації та типові версії у розслідуванні вбивств,

тілесних ушкоджень, зґвалтувань та наркоманії. Первісні слідчі дії, організаційні й оперативно-розшукові заходи. Особливості побудови окремих слідчих версій та їх перевірки. Планування розслідування.

Особливості розслідування окремих видів убивств. Особливості розслідування безвісного зникнення людини. Особливості розслідування вбивств, пов'язаних із скоєнням інших злочинів.

Особливості розслідування зґвалтувань.

Особливості розслідування наркоманії.

Тема 22. Основи методики розслідування злочинів, скоєних проти власності

Криміналістична характеристика злочинів скоєних проти власності, а саме: крадіжок, вимагання, шахрайства, привласнення, розтрата або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем.

Первісні слідчі дії, організаційні та оперативно-розшукові заходи. Системи типових слідчих версій і планування розслідування. Організація провадження окремих слідчих дій і тактичних операцій, у тому числі: планово-фінансових ревізій, судово-бухгалтерської експертизи, обшуку і виїмки, допиту свідків та підозрюваного (звинувачуваного).

Тема 23. Основи методики розслідування злочинів, скоєних у підприємстві

Криміналістична характеристика окремих видів злочинів, що скоєні у таких сферах підприємництва, як:

а) господарські товариства;

б) банківські і фінансові установи;

в) підприємства торгівлі та побутового обслуговування.

Основні положення методики розслідування зазначених видів злочинів.

Особливості планування, організації та тактики розслідування зазначених видів злочинів.

Тема 24. Основи методики розслідування злочинів, скоєних проти безпеки руху чи експлуатації транспортних засобів

Криміналістична характеристика злочинних порушень правил безпеки руху або експлуатації транспорту особами, які керують

транспортними засобами або забезпечують безпеку руху транспорту.

Основні напрямки розслідування залежно від типових слідчих ситуацій та типових версій. Первісні слідчі дії та оперативно-розшукові заходи. Взаємодія органів розслідування з органами державного нагляду і контролю.

Тактика провадження окремих слідчих дій, зокрема відтворення обстановки та обставин події. Підготовка і проведення окремих видів судових експертиз.

Тема 25. Основи методики розслідування злочинів, скоєних проти правил екологічної безпеки

Криміналістична класифікація та криміналістична характеристика злочинів, скоєних проти правил екологічної безпеки.

Основні напрямки розслідування злочинних порушень правил екологічної безпеки. Особливості проведення первісних перевірок дій. Взаємодія органів розслідування зі службами та громадськими організаціями екологічного контролю і спостереження.

Побудова слідчих версій і планування розслідування. Тактика планування проведення окремих слідчих дій: огляд місця події, виїмка документів та вилучення слідів "екологічних злочинів", а також здійснення оперативно-розшукових заходів. Підготовка і проведення окремих видів судових експертиз.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ "КРИМІНАЛІСТИКА"

1. РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ ЗА ТЕМАМИ

Теми	Кількість годин, у тому числі				Форми контролю
	Всього	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	
Розділ 1. Методологія криміналістики					
1. Предмет, метод і система криміналістики	4	2	1	1	Семінар Співбесіда Лабор. робота
2. Криміналістична ідентифікація	6	2	1	3	
Розділ 2. Криміналістична техніка					
3. Основи криміналістичної техніки	6	2	2	2	Семінар Співбесіда Лабор. робота
4. Методи криміналістичної фото- і відеозйомки	4	—	2	2	
5. Основи трасології	8	2	1	5	
6. Сліди людини та їх значення у розслідуванні злочинів	6	2	1	3	
7. Криміналістичне дослідження рукописів і документів	6	—	2	4	
8. Сліди транспорту, знарядь зламу та інструментів	8	4	—	4	
9. Криміналістична балістика	4	—	—	4	
10. Основи габітоскопії	6	2	2	2	
11. Криміналістична реєстрація	4	2	-	2	
12. Експертологія. Призначення судових експертиз	6	2	2	2	

Розділ 3. Криміналістична тактика					
13. Основи криміналістичної тактики	6	2	1	3	Семінар Співбе-сіда Лабор. робота
14. Криміналістичні версії. Планування та організація розслідування злочинів	4	2	1	1	
15. Тактика огляду	10	2	4	4	
16. Тактика слідчого експерименту та перевірки показань на місці події	4	—	—	4	
17. Тактика пред'явлення об'єктів для впізнання	4	—	2	2	
18. Тактика обшуку та виїмки	4	2	—	2	
19. Тактика допиту	8	2	2	4	
Розділ 4. Криміналістична методика					
20. Основи методики розслідування окремих видів злочинів	4	2	2	—	Семінар Співбе-сіда Лабор. робота
21. Основи методики розслідування злочинів, скоєних проти життя і здоров'я людини	6	2	2	2	
22. Основи методики розслідування злочинів, скоєних проти власності	4	—	—	4	
23. Основи методики розслідування злочинів, скоєних у підприємстві	4	2	—	2	
24. Основи методики розслідування злочинів, скоєних проти безпеки руху чи експлуатації транспортних засобів	4	—	2	2	
25. Основи методики розслідування злочинів, скоєних проти правил екологічної безпеки	3	—	—	3	
Консультації	2				
В с ь о г о:	135	36	30	67	Залік Іспит

2. ПЛАНИ ЛЕКЦІЙ

Розділ 1 МЕТОДОЛОГІЯ КРИМІНАЛІСТИКИ

Тема 1. Предмет, метод і система криміналістики (2 год.)

1. Поняття і предмет криміналістики.
2. Методологія криміналістики.
3. Система криміналістики.
4. Загальна теорія й окремі криміналістичні теорії та вчення.
5. Криміналістика в системі загальних знань та юридичних наук.

Тема 2. Криміналістична ідентифікація (2 год.)

1. Поняття і наукові засади криміналістичної ідентифікації.
2. Об'єкти ідентифікації.
3. Ідентифікаційні ознаки.
4. Ідентифікаційний період.
5. Методика криміналістичної ідентифікації.

Розділ 2 КРИМІНАЛІСТИЧНА ТЕХНІКА

Тема 3. Основи криміналістичної техніки (2 год.)

1. Поняття і структура криміналістичної техніки.
2. Форми використання криміналістичної техніки.
3. Технічні засоби виявлення, фіксації, вилучення та дослідження слідів і речових доказів.
4. "Польова" криміналістична техніка.

Тема 5. Основи трасології (2 год.)

1. Предмет і система трасології. Наукові засади трасології.
2. Механізм утворення слідів і їх класифікація.
3. Загальні правила виявлення, огляду, фіксації і вилучення слідів.
4. Трасологічні задачі встановлення цілого за його частинами та джерел походження об'єкта.
5. Методи і засоби фіксації матеріальних слідів злочину.

Тема 6. Сліди людини та їх значення у розслідуванні злочинів (2 год.)

1. Види слідів людини.
2. Сліди рук та їх види.
3. Сліди ніг і взуття та їх класифікація.
4. Інші сліди людини.
5. Методи і засоби виявлення, фіксації, вилучення і дослідження слідів людини.

Тема 8. Сліди транспорту, знарядь зламу та інструментів (4 год.)

План 1-ї лекції

1. Класифікація транспортних засобів та їх слідів.
2. Особливості механізму слідоутворення транспортних засобів.
3. Методи і засоби виявлення, фіксації, вилучення та дослідження слідів транспортних засобів.
4. Окремі види судових експертиз, які пов'язані зі слідами транспортних засобів.

План 2-ї лекції

1. Класифікація знарядь зламу та інструментів і їх слідів.
2. Засоби і методи виявлення, фіксації, вилучення та дослідження слідів знарядь зламу та інструментів.
3. Трасологічні експертизи знарядь зламу та інструментів і їх слідів.

Тема 10. Основи габітоскопії (2 год.)

1. Поняття і наукові засади ототожнення особи за зовнішніми ознаками.
2. Ознаки зовнішності, їх класифікація та система опису.
3. Джерела інформації про зовнішні ознаки людини.
4. Використання даних про зовнішні ознаки людини у її розшуку та обліку людей і злочинів.

Тема 11. Криміналістична реєстрація (2 год.)

1. Поняття, види і засоби криміналістичного обліку та реєстрації.

2. Облік осіб, затриманих як підозрюваних (розшукуваних), заарештованих чи засуджених людей.

3. Облік викраденої, вилученої, зданої і знайденої вогнепальної нарізної та холодної зброї.

4. Облік викрадених або вилучених з обігу предметів, документів і речовин.

Тема 12. Експертологія. Призначення судових експертиз (2 год.)

1. Поняття спеціальних знань і форми використання їх у процесуальному судочинстві України.
2. Організація і структура судово-експертних установ в Україні.
3. Класифікація судових експертиз.
4. Підготовка матеріалів для проведення судової експертизи.
5. Постанова щодо призначення судової експертизи.

Розділ 3

КРИМІНАЛІСТИЧНА ТАКТИКА

Тема 13. Основи криміналістичної тактики (2 год.)

1. Поняття і система криміналістичної тактики.
2. Правові, психологічні та етичні засади криміналістичної тактики.
3. Процесуальні норми і криміналістичні рекомендації: взаємозв'язок та взаємовплив.
4. Поняття тактичного прийому.
5. Поняття і види тактичних операцій і комбінацій.

Тема 14. Криміналістичні версії. Планування та організація розслідування злочинів (2 год.)

1. Поняття, значення і види криміналістичних версій.
2. Наукові засади та правила побудови і перевірки версій.
3. Планування розслідування, його принципи та види.
4. Техніка планування.
5. Організація розслідування злочинів: принципи, методи і засоби.

Тема 15. Тактика огляду (2 год.)

1. Сутність і завдання огляду та його види.

2. Підготовка до огляду.
3. Тактичні прийоми огляду.
4. Огляд місця події: методи і прийоми.
5. Складання протоколу огляду і додатків до нього: планів, схем, знімків, зліпків тощо.
6. Освідування та його види.
7. Методи і засоби фіксації процесу освідування. Оцінка результатів освідування.

Тема 18. Тактика обшуку та виїмки (2 год.)

1. Поняття, сутність і види обшуку.
2. Підготовка до обшуку.
3. Тактичні прийоми обшуку.
4. Фіксація ходу і результатів обшуку.
5. Поняття виїмки та її відмінності від обшуку.
6. Тактичні прийоми підготовки і проведення виїмки.
7. Фіксація ходу і результатів виїмки.

Тема 19. Тактика допиту (2 год.)

1. Поняття, значення і види допиту.
2. Закономірності формування показань та фактори, що впливають на дачу показань допитуваної особи.
3. Підготовка до допиту.
4. Порядок допиту. Тактичні прийоми відновлення забутого, викриття неправди, подолання агресивності.
5. Сутність і завдання очної ставки.
6. Порядок і тактика проведення очної ставки.
7. Фіксація ходу і результатів допиту і очної ставки.

Розділ 4

КРИМІНАЛІСТИЧНА МЕТОДИКА

Тема 20. Основи методики розслідування окремих видів злочинів (2 год.)

1. Закономірності відображення злочинів у реальному світі.
2. Поняття і завдання криміналістичної методики розслідування.
3. Структура криміналістичної методики, її елементи.

4. Класифікація злочинів.
5. Криміналістична характеристика виду злочину.
6. Окремі методики розслідування окремих видів злочинів: етапи, структура і технології.

Тема 21. Основи методики розслідування злочинів, скоєних проти життя і здоров'я людини (2 год.)

1. Криміналістична характеристика злочинів, скоєних проти життя і здоров'я людини.
2. Типові слідчі ситуації та типові версії у розслідуванні вбивств, тілесних ушкоджень, зґвалтувань та наркоманії.
3. Первісні слідчі дії, організаційні й оперативно-розшукові заходи.
4. Особливості розслідування окремих видів убивств.
5. Особливості розслідування зґвалтувань.
6. Особливості розслідування наркоманії.

Тема 23. Основи методики розслідування злочинів, скоєних у підприємництві (2 год.)

1. Криміналістична характеристика окремих видів злочинів, що скоєні в таких окремих сферах підприємництва, як:
 - а) господарські товариства;
 - б) банківські і фінансові установи;
 - в) підприємства торгівлі та побутового обслуговування.
2. Основні положення методики розслідування зазначених видів злочинів.
3. Особливості планування, організації та тактики розслідування зазначених видів злочинів.

3. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

- Заняття 1.** *Тема:* Предмет, система і методи криміналістики. Криміналістична ідентифікація.
- Заняття 2.** *Тема:* Основи криміналістичної техніки.
- Заняття 3.** *Тема:* Методи криміналістичної фото- і відеозйомки*.

* Лабораторна робота. (І далі у тексті. — Авт.).

- Заняття 4. *Тема:* Основи трасології. Сліди людини та їх значення у розслідуванні злочинів*.
- Заняття 5. *Тема:* Криміналістичне дослідження рукописів і документів.
- Заняття 6. *Тема:* Основи габітоскопії.
- Заняття 7. *Тема:* Експертологія. Призначення судових експертиз*.
- Заняття 8. *Тема:* Основи криміналістичної тактики. Криміналістичні версії, планування та організація розслідування злочинів.
- Заняття 9. *Тема:* Тактика огляду: підготовка до огляду.
- Заняття 10. *Тема:* Тактика огляду: проведення огляду інсценованого місця події (злочину)*.
- Заняття 11. *Тема:* Тактика пред'явлення об'єктів для впізнання.
- Заняття 12. *Тема:* Тактика допиту.
- Заняття 13. *Тема:* Основи методики розслідування окремих видів злочинів.
- Заняття 14. *Тема:* Основи методики розслідування злочинів, скоєних проти життя і здоров'я людини*.
- Заняття 15. *Тема:* Основи методики розслідування злочинів, скоєних проти безпеки руху чи експлуатації транспортних засобів.

ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

- Тема 9.* Криміналістична балістика.
- Тема 16.* Тактика слідчого експерименту та перевірки показань на місці події.
- Тема 25.* Основи методики розслідування злочинів, скоєних проти правил екологічної безпеки.

РОБОЧИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КРИМІНАЛІСТИКА»

Обсяг годин	— 135	Триместри викладання — 10, 11
з них:		
лекційних	— 36	
практичних	— 30	Форма контролю — залік, іспит
консультацій	— 2	
самостійної роботи	— 67	Кредитів за курс — 2,5

АНОТАЦІЯ

Навчальна дисципліна, що синтезує знання у галузі кримінального і кримінально-процесуального права, кримінології, судової медицини, логіки, психології та багатьох природничих наук, своїм предметом має вивчення закономірностей скоєння злочинів та розробку сучасних технологій їх розслідування. Складається з чотирьох розділів і містить у собі наукові засади мистецтва пізнання злочину як соціального явища.

10-й (осінній) триместр

Розділ 1. МЕТОДОЛОГІЯ КРИМІНАЛІСТИКИ

Тема 1. Предмет, метод і система криміналістики (лекція — 2 год.)

Тема 2. Криміналістична ідентифікація (лекція — 2 год.)

Практичне заняття 1: Предмет, метод і система криміналістики. Криміналістична ідентифікація (2 год.)

П л а н

1. Поняття криміналістики та її предмет.
2. Методи криміналістики: загальні та спеціальні.

3. Система (структура) криміналістики.
4. Загальне поняття ідентифікації у теорії пізнання світу.
5. Поняття криміналістичної ідентифікації та її значення у розслідуванні злочинів.
6. Об'єкти і суб'єкти криміналістичної ідентифікації та їх класифікація.
7. Ідентифікаційні ознаки та ідентифікаційний період: поняття, структура, функції.
8. Методика криміналістичної ідентифікації.

Розділ 2. КРИМІНАЛІСТИЧНА ТЕХНІКА

Тема 3. Основи криміналістичної техніки (лекція — 2 год.)

Практичне заняття 2: Основи криміналістичної техніки (2 год.)

П л а н

1. Поняття криміналістичної техніки та її зміст.
2. Завдання, які вирішуються у кримінальному процесі за допомогою криміналістичної техніки.
3. Основні методи і способи використання технічних криміналістичних засобів та їх доказове значення у кримінальному процесі і загальному судочинстві.
4. Технічні криміналістичні засоби, якими оснащені органи досудового слідства, дізнання, оперативно-розшукової діяльності та суду.

Практичне заняття 3: Методи криміналістичної фото- і відеозйомки (2 год.)

П л а н

1. Методи та засоби криміналістичної фото- і відеозйомки та їх використання у кримінальному процесі.
2. Фіксація і доказове значення ходу і результатів фото- і відеозйомки у кримінальному процесі.

Виконується лабораторна робота № 1.

Тема 5. Основи трасології (лекція — 2 год.)

Тема 6. Сліди людини та їх значення у розслідуванні злочинів (лекція — 2 год.)

Практичне заняття 4: Основи трасології. Сліди людини та їх значення у розслідуванні злочинів (2 год.)

П л а н

1. Поняття трасології та матеріально-фіксованого сліду в криміналістиці та їх значення у розслідуванні злочинів.
2. Класифікація "криміналістичних об'єктів" та їх ознак, які беруть участь у механізмі слідоутворення.
3. Класифікація матеріально-фіксованих слідів злочину.
4. Методика та технологія виявлення, фіксації, вилучення та дослідження матеріально-фіксованих слідів злочину.
5. Сліди рук і ніг людини: класифікація, структура, механізм утворення. Дактилоскопія.

Виконується лабораторна робота № 2.

Практичне заняття 5: Криміналістичне дослідження рукописів і документів (2 год.)

П л а н

1. Криміналістичне поняття рукопису.
2. Ідентифікаційні ознаки писемної мови і почерку та їх класифікація.
3. Компетенція судово-почеркознавчої і судово-авторознавчої експертизи та методика їх підготовки і проведення.
4. Загальноправове і криміналістичне поняття документа, його структура та ознаки.
5. Типові способи й ознаки підробок документа, методи і засоби їх виявлення, фіксації та вилучення.
6. Компетенція техніко-криміналістичної експертизи документів та методика її підготовки і проведення.

Тема 8. Сліди транспорту, знарядь зламу та інструментів (2 лекції — 4 год.)

Тема 9. Криміналістична балістика (самостійна робота)

Тема 10. Основи габітоскопії (лекція — 2 год.)

Практичне заняття 6: Основи габітоскопії (2 год.)

П л а н

1. Поняття габітоскопії та її завдання у процесі розслідування злочинів.

2. Ознаки зовнішності людини: структура і характеристика.
3. Методика опису ознак зовнішності людини (складання "словесного портрета"). Технічні засоби створення "словесного портрета".
4. Типові ситуації використання "словесного портрета" у розслідуванні та попередженні злочинів.
5. Ідентифікація особистості за ознаками зовнішності: види, методи і засоби.

Тема 11. Криміналістична реєстрація (лекція — 2 год.)

Тема 12. Експертологія. Призначення судових експертиз (лекція — 2 год.)

Практичне заняття 7: Експертологія. Призначення судових експертиз (2 год.)

П л а н

1. Поняття експертології та її зміст.
2. Поняття експертизи взагалі і судової зокрема.
3. Класифікація судових експертиз і їх значення у розслідуванні та попередженні злочинів.
4. Криміналістичні експертизи: поняття і класифікація.
5. Система судових експертних установ в Україні.
6. Призначення судової експертизи: підготовка та структура і зміст постанови (судового рішення) про призначення судової експертизи.
7. Експертний висновок: структура, зміст, оцінювання.

Виконується лабораторна робота № 3.

88

11-й (весняний) триместр

Розділ 3. КРИМІНАЛІСТИЧНА ТАКТИКА

Тема 13. Основи криміналістичної тактики (лекція — 2 год.)

Тема 14. Криміналістичні версії. Планування та організація розслідувань злочинів (лекція — 2 год.)

Практичне заняття 8: Основи криміналістичної тактики. Криміналістичні версії, планування та організація розслідування злочинів (2 год.)

П л а н

1. Поняття криміналістичної тактики, її зміст та значення у розслідуванні злочинів.
2. Основні вчення (теорії) криміналістичної тактики.
3. Тактичні прийоми, операції та комбінації: поняття і зміст.
4. Поняття і види криміналістичних версій.
5. Правила побудови і перевірки версій.
6. Принципи і техніка планування розслідування злочину.
7. Поняття, принципи і зміст організації розслідування злочину.

Тема 15. Тактика огляду (лекція — 2 год.)

Практичне заняття 9: Тактика огляду. Підготовка до огляду (2 год.)

П л а н

1. Поняття, види, завдання і сутність огляду як процесуальної дії.
2. Стадії та учасники огляду.
3. Підготовка до огляду.
4. Методи і засоби огляду та його фіксації.
5. Поняття "місце події" і "місце злочину" та їх взаємозв'язок.
6. "Негативні обставини" на місці події та їх значення для викриття інсценування події злочину.
7. Тактика проведення огляду місця події.
8. Особливості фіксації ходу і результатів огляду місця події.

Практичне заняття 10: Тактика огляду: проведення огляду інсценуваного місця події (злочину) (2 год.)

П л а н

1. Підготовка до навчального огляду інсценуваного місця події (злочину).
2. Криміналістичні технічні засоби огляду та фіксації місця події.

Виконується лабораторна робота № 4.

Тема 16. Тактика слідчого експерименту та перевірки показань на місці події (самостійна робота)

Практичне заняття 11: Тактика пред'явлення об'єктів для впізнання (2 год.)

П л а н

1. Поняття пред'явлення об'єктів для впізнання та його значення у розслідуванні злочинів.
2. Класифікація пред'явлення для впізнання на види за видами об'єктів і суб'єктів.
3. Тактика пред'явлення об'єктів для впізнання.
4. Особливості пред'явлення для впізнання людей, тварин та інших специфічних об'єктів, у тому числі й за фотокартками (кіно- і відеоплівками).
5. Фіксація та оцінювання ходу і результатів пред'явлення об'єктів для впізнання.

Тема 18. Тактика обшуку та виїмки (лекція — 2 год.)

Тема 19. Тактика допиту (лекція — 2 год.)

Практичне заняття 12: Тактика допиту (2 год.)

П л а н

1. Поняття і значення допиту у розслідуванні злочинів.
2. Види допиту.
3. Закономірності формування показань допитуваної особи та фактори, які впливають на дачу таких показань.
4. Підготовка до допиту.
5. Основні тактичні прийоми допиту.
6. Поняття і сутність очної ставки.
7. Підготовка до очної ставки та основні тактичні прийоми її проведення.
8. Фіксація ходу і результатів допиту й очної ставки.

Розділ 4. КРИМІНАЛІСТИЧНА МЕТОДИКА

Тема 20. Наукові засади методики розслідування окремих видів злочинів (лекція — 2 год.)

Практичне заняття 13: Основи методики розслідування окремих видів злочинів (2 год.)

П л а н

1. Поняття і зміст криміналістичної методики.
2. Поняття і зміст криміналістичної характеристики окремого виду злочину.
3. Основні етапи досудового розслідування злочину.
4. Слідчі ситуації на основних етапах розслідування злочину.
5. Особливості тактики проведення окремих процесуальних дій залежно від певного виду скоєного злочину.

Тема 21. Основи методики розслідування злочинів, скоєних проти життя і здоров'я людини (лекція — 2 год.)

Практичне заняття 14: Основи методики розслідування злочинів, скоєних проти життя і здоров'я людини (2 год.)

П л а н

1. Криміналістична характеристика злочинів, скоєних проти життя і здоров'я людини: вбивства, тілесні ушкодження, зґвалтування, наркоманія.
2. Особливості розслідування окремих видів убивств: первісні слідчі дії, організаційні й оперативно-розшукові заходи.
3. Особливості розслідування зґвалтувань: первісні слідчі дії, організаційні й оперативно-розшукові заходи.
4. Особливості розслідування наркоманії: первісні слідчі дії, організаційні й оперативно-розшукові заходи.

Виконується лабораторна робота № 5.

Тема 23. Основи методики розслідування злочинів, скоєних у підприємстві (лекція — 2 год.)

Практичне заняття 15: Основи методики розслідування злочинів, скоєних проти безпеки руху чи експлуатації транспортних засобів (2 год.)

П л а н

1. Криміналістична характеристика злочинних порушень правил безпеки руху або експлуатації транспорту.
2. Основні напрямки розслідування залежно від типових слідчих ситуацій та типових версій.
3. Первісні слідчі дії та оперативно-розшукові заходи.

4. Взаємодія органів розслідування з органами державного нагляду і контролю.

5. Тактика підготовки і проведення "відтворення обстановки та обставин події".

6. Особливості підготовки і проведення окремих видів судових експертиз.

Тема 25. Основи методики розслідування злочинів, скоєних проти правил екологічної безпеки (самостійна робота)

УМОВИ ВИЗНАЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО РЕЙТИНГУ

Триместри	10 / 11
Робота в триместрі —	70 / 60 балів
Залік / Іспит —	30 / 40 балів
Разом —	100 / 100 балів

1. РОБОТА У ТРИМЕСТРІ

Види робіт	Кількість у триместрі	Максимум балів за кожний вид робіт	Разом за триместр
	10 / 11		10 / 11
1. Практичні заняття	8 / 7	5 (змістовна відповідь — 5. доповнення — 3 пасивна участь — 1)	40 / 35
2. Лабораторна робота	3 / 2	10	30 / 20
3. Контрольна робота	— / 1	5	— / 5
Разом:		—	70 / 60

2. ЗАЛІК, ІСПИТ

Тест	1 / 1	30 / 40	30 / 40
РАЗОМ:			100

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

щодо підготовки та проведення практичних занять і самостійної роботи з криміналістики

І. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Метою практичних занять є допомога кожному студенту у закріпленні теоретичних знань і набутті основних практичних навичок та умінь у застосуванні методів, прийомів, засобів і рекомендацій криміналістики щодо: виявлення, фіксації, вилучення і дослідження слідів злочину; провадження окремих процесуальних дій; методики розслідування окремих видів злочинів.

Якісна підготовка до практичних занять, як правило, вимагає від студента:

по-перше, відвідування лекційного курсу;

по-друге, ретельного та уважного ознайомлення з рекомендованою навчально-методичною літературою як з криміналістики, так і з інших суміжних наук і навчальних дисциплін;

по-третє, опанування відповідними нормативно-правовими актами, що стосуються застосування криміналістичних знань, методів і засобів;

по-четверте, уважне ознайомлення з програмою навчальної дисципліни "Криміналістика" та її щорічним Робочим тематичним планом, включаючи рейтингову систему оцінювання знань студента;

по-п'яте, дотримання цих рекомендацій та плану кожного практичного заняття, передбаченого чинним робочим тематичним планом.

Планами окремих практичних занять передбачено виконання поточних письмових і контрольних завдань та лабораторних робіт. Такі завдання і роботи повинні виконуватися та оформлюватися кожним студентом самостійно під час обов'язкової особистої присутності на практичних заняттях (або відпрацювання пропущеного з поважних причин заняття) у відповідності до рекомендацій і вимог викладача і вчасно подаватися йому для перевірки та оціню-

вання. Невчасно (без поважних причин) подані викладачу роботи перевірки та оцінюванню не підлягають. Оцінки за виконані завдання, які спеціально не передбачені робочим тематичним планом і рейтинговою системою, можуть бути використані викладачем для підвищення загального рейтингу студента за навчальну роботу з криміналістики у поточному триместрі (у межах передбаченого розподілу балів — 70/30 або 60/40).

Метою самостійної роботи є, по-перше, підготовка до практичних занять; по-друге, самостійне опанування окремих тем курсу, які позначені в робочому тематичному плані як теми для самостійної роботи; по-третє, підготовка до складання заліку та іспиту з курсу "Криміналістика".

Самостійна робота студента, спрямована на опанування будь-якої теми** навчальної дисципліни "Криміналістика", як правило, складається з таких основних етапів:

1) ознайомлення із відповідним розділом підручника та додатковою літературою за означеною (обраною) темою;

2) ознайомлення із конспектом відповідної лекції за умови, якщо вона була прочитана та є конспект такої лекції;

3) ознайомлення із відповідними нормативно-правовими актами;

4) виконання домашнього завдання та/або оформлення Лабораторної роботи, яка була проведена на останньому практичному занятті;

5) самоперевірка або взаємоперевірка (між студентами-колегами) власних знань, навичок та умінь з опанованої під час самостійної роботи відповідної теми з курсу криміналістики.

Самостійна робота над опануванням певної теми передбачає також отримання студентом, за необхідності, індивідуальної консультації у викладача.

** Маються на увазі всі теми курсу, передбачені робочим тематичним планом з навчальної дисципліни "Криміналістика". (І далі у тексті. — Авт.).

II. ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

ПЛАНИ

практичних занять, лабораторних робіт
і завдань для самостійної роботи

Розділ 1. МЕТОДОЛОГІЯ КРИМІНАЛІСТИКИ

Практичне заняття 1

Тема: "Предмет, метод і система криміналістики.
Криміналістична ідентифікація" — 2 год.

План заняття:

1. Поняття криміналістики та її предмет.
 2. Методи криміналістики: загальні та спеціальні.
 3. Система (структура) криміналістики.
 4. Загальне поняття ідентифікації у теорії пізнання світу.
 5. Поняття криміналістичної ідентифікації та її значення у розслідуванні злочинів.
 6. Об'єкти і суб'єкти криміналістичної ідентифікації та їх класифікація.
 7. Ідентифікаційні ознаки та ідентифікаційний період: поняття, структура, функції.
 8. Методика криміналістичної ідентифікації.
- Під час практичного заняття слід розв'язати задачі, фабули яких надає викладач.

Додатково: кожному студенту самостійно придумати три завдання з прикладами криміналістичної ідентифікації та, записавши їх на окремому аркуші паперу, принести до аудиторії на перше практичне заняття і подати викладачу.

Контрольні питання для самоперевірки до всіх тем розділу 1:

1. Предмет криміналістики.
2. Криміналістика в системі юридичних наук.
3. Ідентифікаційні ознаки. Ідентифікаційний період.
4. Об'єкти ідентифікації.
5. Методика криміналістичної ідентифікації.
6. Індивідуальна тотожність і групова належність.

7. Завдання криміналістики у контексті положень Конституції України щодо захисту прав, інтересів і гідності особистості людини і громадянина.

8. Використання персональних комп'ютерів у розслідуванні злочинів.

9. Злочинна діяльність як об'єкт криміналістичного дослідження.

10. Закономірності об'єктивної дійсності, що вивчаються криміналістикою.

Розділ 2. КРИМІНАЛІСТИЧНА ТЕХНІКА

Практичне заняття 2

Тема: *"Основи криміналістичної техніки" — 2 год.*

План заняття:

1. Поняття криміналістичної техніки та її зміст.

2. Завдання, які вирішуються у кримінальному процесі за допомогою криміналістичної техніки.

3. Основні методи і способи використання технічних криміналістичних засобів та їх доказове значення у кримінальному процесі та загальному судочинстві.

4. Технічні криміналістичні засоби, якими оснащені органи досудового слідства, дізнання, оперативно-розшукової діяльності та суду.

Викладач ознайомлює студентів із комплектами криміналістичної техніки, які має криміналістична лабораторія кафедри.

Практичне заняття 3

Тема: *"Методи криміналістичної фото- і відеозйомки" — 2 год.*

План заняття:

1. Методи та засоби криміналістичної фото- і відеозйомки та їх використання у кримінальному процесі.

2. Фіксація і доказове значення ходу і результатів фото- і відеозйомки у кримінальному процесі.

3. Студенти під керівництвом та з методичною допомогою викладача виконують лабораторну роботу № 1*.

* Виконана та належним чином оформлена лабораторна робота подається на наступному практичному занятті викладачеві для перевірки.

3.1. Завдання для виконання лабораторної роботи:

1) Ознайомитися із наявною фото- і відеотехнікою.

2) Провести навчальну фото- і відеозйомку окремих об'єктів, приміщення або місцевості.

3) Виготовити фототаблицю та написати фрагмент протоколу умовної слідчої дії, під час якої застосовувалась фото- і відеозйомка.

Практичне заняття 4

Тема: *"Основи трасології. Сліди людини та їх значення у розслідуванні злочинів" — 2 год.*

План заняття:

1. Поняття трасології та матеріально-фіксованого сліду в криміналістиці та їх значення у розслідуванні злочинів.

2. Класифікація "криміналістичних об'єктів" та їх ознак, які беруть участь у механізмі слідоутворення.

3. Класифікація матеріально-фіксованих слідів злочину.

4. Методика та технологія виявлення, фіксації, вилучення та дослідження матеріально-фіксованих слідів злочину.

5. Сліди рук і ніг людини: класифікація, структура, механізм утворення. Дактилоскопія.

6. Студенти під керівництвом та з методичною допомогою викладача виконують лабораторну роботу № 2*.

6.1. Завдання для виконання лабораторної роботи:

1) Провести огляд об'єкта (-ів) та виявити, зафіксувати і вилучити сліди рук та/або ніг людини.

2) Написати фрагмент протоколу огляду місця події.

3) Виготовити фототаблицю.

Практичне заняття 5

Тема: *"Криміналістичне дослідження рукописів і документів" — 2 год.*

План заняття:

1. Криміналістичне поняття рукопису.

2. Ідентифікаційні ознаки писемної мови і почерку та їх класифікація.

3. Компетенція судово-почеркознавчої і судово-авторознавчої експертиз та методика їх підготовки і проведення.

4. Загальноправове і криміналістичне поняття документа, його структура та ознаки.

5. Типові способи і ознаки підробок документа та методи і засоби їх виявлення, фіксації і вилучення.

6. Компетенція техніко-криміналістичної експертизи документів та методика її підготовки і проведення.

Наприкінці заняття студенти проводять навчальний огляд рукопису та/або документа з метою виявлення його ознак та способів можливої підробки.

Завдання 1 для самостійної роботи

Тема: "Криміналістична балістика" — 4 год.

План роботи

1. Поняття балістики взагалі і криміналістичної зокрема і її значення у розслідуванні та попередженні злочинів.

2. Криміналістична класифікація ручної вогнепальної зброї та набоїв до неї.

3. Класифікація слідів застосування ручної вогнепальної зброї та їх ознаки.

4. Основні криміналістичні методи, способи та засоби виявлення, фіксації, вилучення та дослідження ручної вогнепальної зброї та слідів її застосування.

5. Поняття холодної зброї, її класифікація та ознаки.

6. Класифікація слідів застосування холодної зброї.

7. Основні криміналістичні методи, способи та засоби виявлення, фіксації, вилучення та дослідження холодної зброї та слідів її застосування.

Практичне заняття 6

Тема: "Основи габітоскопії" — 2 год.

План заняття:

1. Поняття габітоскопії та її завдання у процесі розслідування злочинів.

2. Ознаки зовнішності людини: структура і характеристика.

3. Методика опису ознак зовнішності людини (складання "словесного портрета"). Технічні засоби створення "словесного портрета".

4. Типові ситуації використання "словесного портрета" у розслідуванні та попередженні злочинів.

5. Ідентифікація особистості за ознаками зовнішності: види, методи і засоби.

У другій половині заняття студенти складають груповий "словесний портрет" одного із своїх колег, який під час виконання цього завдання залишає приміщення лабораторії.

Практичне заняття 7

Тема: "Експертологія. Призначення судових експертиз" — 2 год.

План заняття:

1. Поняття експертології та її зміст.

2. Поняття експертизи взагалі і судової зокрема.

3. Класифікація судових експертиз та їх значення у розслідуванні та попередженні злочинів.

4. Криміналістичні експертизи: поняття і класифікація.

5. Система судових експертних установ в Україні.

6. Призначення судової експертизи: підготовка та структура і зміст постанови (судового рішення) про призначення судової експертизи.

7. Експертний висновок: структура, зміст, оцінювання.

8. Домашнє завдання: виконати лабораторну роботу № 3*.

8.1. Завдання для виконання лабораторної роботи:

1) Ознайомитися із запропонованою фабулою "кримінальної справи";

2) Визначитися щодо призначення певного виду судової експертизи та сформулювати питання для експерта;

3) Написати постанову слідчого (ухвалу суду) щодо призначення судової експертизи за попередньо обраною фабулою "кримінальної справи", які надає викладач.

Контрольні питання для самоперевірки до всіх тем розділу 2:

1. Поняття і структура розділу "Криміналістична техніка".

2. Експертизи в процесі розслідування вбивств.

3. Наукові засади трасології.

4. Загальні правила виявлення, фіксації і вилучення матеріальних слідів злочинів.

5. Сліди ніг і взуття.
6. Сліди транспортних засобів.
7. Сліди знарядь зламу та інструментів.
8. Трасологічне встановлення цілого за його частинами.
9. Підготовка матеріалів для проведення трасологічної експертизи.
10. Об'єкти балістичної експертизи.
11. Ідентифікація зброї за вистріленими кулями.
12. Ідентифікація зброї за стріляними гільзами.
13. Встановлення обставин пострілу.
14. Ознаки письмової мови та почерку.
15. Правила роботи слідчого та експерта з документами — речовими доказами.
16. Види зразків для проведення почеркознавчих досліджень.
17. Криміналістичне дослідження підписів.
18. Поняття і предмет технічно-криміналістичного дослідження документів.
19. Методи і засоби виявлення підрбок у документах.
20. Методи і засоби встановлення змісту зіпсованих і знищених документів.
21. Криміналістичне дослідження відбитків штампів і печаток.
22. Криміналістичне дослідження продукції мнотипної техніки.
23. Авторознавська експертиза.
24. Криміналістичне дослідження матеріалів, з яких виготовлені документи.
25. Криміналістична габітоскопія (словесний портрет).
26. Функціональні ознаки людини.
27. Неідентифікаційні дослідження рукописів.

Розділ 3. КРИМІНАЛІСТИЧНА ТАКТИКА

Практичне заняття 8

Тема: "Основи криміналістичної тактики. Криміналістичні версії, планування та організація розслідування злочинів" — 2 год.

План заняття:

1. Поняття криміналістичної тактики, її зміст та значення у розслідуванні злочинів.

2. Основні вчення (теорії) криміналістичної тактики.
3. Тактичні прийоми, операції та комбінації: поняття і зміст.
4. Поняття і види криміналістичних версій.
5. Правила побудови і перевірки версій.
6. Принципи і техніка планування розслідування злочину.
7. Поняття, принципи і зміст організації розслідування злочину.

Наприкінці заняття студенти діляться на дві-три підгрупи, кожній з яких викладач пропонує скласти план первісних слідчих та оперативно-розшукових дій з приводу "скоєного" злочину.

Практичне заняття 9

Тема: "Тактика огляду. Підготовка до огляду" — 2 год.

План заняття:

1. Поняття, види, завдання і сутність огляду як процесуальної дії.
2. Стадії та учасники огляду.
3. Підготовка до огляду.
4. Методи і засоби огляду та його фіксації.
5. Поняття "місце події" і "місце злочину" та їх взаємозв'язок.
6. "Негативні обставини" на місці події та їх значення для викриття інсценування події злочину.
7. Тактика проведення огляду місця події.
8. Особливості фіксації ходу і результатів огляду місця події.

Наприкінці заняття викладач знайомить студентів із фабулою події, інсценоване місце якої буде оглядатися на наступному занятті, та розподіляє поміж студентів ролі учасників "слідчо-оперативної групи" для проведення на наступному практичному занятті навчального огляду інсценованого місця події (злочину).

Практичне заняття 10

Тема: "Тактика огляду: проведення огляду інсценованого місця події (злочину)" — 2 год.

План заняття:

1. Підготовка до навчального огляду інсценованого місця події (злочину).

2. Криміналістичні технічні засоби огляду та фіксації місця події.

3. Студенти у складі створеної з їх складу "оперативно-слідчої групи" під керівництвом та з методичною допомогою викладача виконують лабораторну роботу № 4*.

3.1. Завдання для виконання лабораторної роботи:

1) Вийти на інсценоване місце події та провести підготовку до його огляду під керівництвом студента-слідчого.

2) Провести огляд місця події, застосувавши при цьому всі можливі і необхідні методи, способи і засоби, включаючи складання протоколу, фото- або відеозйомку та виготовлення схематичного плану місця події.

3) Проаналізувати в аудиторії чернетку протоколу огляду "місця події".

4) Виконати домашнє завдання, а саме оформити виконану лабораторну роботу:

написати чистовик протоколу огляду "місця події";

накреслити схематичний план;

виготовити фототаблиці.

Завдання 2 для самостійної роботи

Тема: "Тактика слідчого експерименту та перевірки показань на місці події" — 4 год.

План роботи:

1. Поняття і сутність слідчого експерименту.
2. Види слідчого експерименту.
3. Підготовка до проведення слідчого експерименту.
4. Тактика проведення та особливості методів і засобів фіксації слідчого експерименту.

5. Поняття і сутність перевірки показань на місці події та її відмінності від інших подібних процесуальних дій.

6. Підготовка до проведення перевірки показань на місці події.

7. Тактика проведення та методи і засоби фіксації перевірки показань на місці події.

Практичне заняття 11

Тема: "Тактика пред'явлення об'єктів для впізнання" — 2 год.

План заняття:

1. Поняття пред'явлення об'єктів для впізнання та його значення у розслідуванні злочинів.

2. Класифікація пред'явлення для впізнання на види за видами об'єктів і суб'єктів.

3. Тактика пред'явлення об'єктів для впізнання.

4. Особливості пред'явлення для впізнання людей, тварин та інших специфічних об'єктів, у тому числі й за фотокартками (кіно- і відеоплівками).

5. Фіксація та оцінювання ходу і результатів пред'явлення об'єктів для впізнання.

Наприкінці заняття студенти проводять навчальне "оперативне" впізнання окремих предметів або людини.

Практичне заняття 12

Тема: "Тактика допиту" — 2 год.

План заняття:

1. Поняття і значення допиту у розслідуванні злочинів.

2. Види допиту.

3. Закономірності формування показань допитуваної особи та фактори, які впливають на дачу таких показань.

4. Підготовка до допиту.

5. Основні тактичні прийоми допиту.

6. Поняття і сутність очної ставки.

7. Підготовка до очної ставки та основні тактичні прийоми її проведення.

8. Фіксація ходу і результатів допиту й очної ставки.

Контрольні питання для самоперевірки до всіх тем розділу 3:

1. Правила побудови і перевірки версій.

2. Тактика операції зі встановлення особи невідомого трупа.

3. Специфіка слідчого впізнання.

4. Використання допомоги спеціалістів у розслідуванні злочинів.

5. Криміналістична віктимологія.

6. Особливості використання криміналістичної техніки адвокатом.

7. Тактика огляду місця події.

8. Тактичні прийоми слідчого огляду.
9. Освідування і його види.
10. Особливості огляду трупа.
11. Тактичні прийоми обшуку.
12. Особливості формування показань свідків.
13. Тактика допиту потерпілих.
14. Тактика допиту підозрюваних і обвинувачених.
15. Тактика допиту неповнолітніх.
16. Тактика пред'явлення для впізнання живих осіб.
17. Умови і практичні прийоми проведення слідчого експерименту.

Розділ 4. КРИМІНАЛІСТИЧНА МЕТОДИКА

Практичне заняття 13

Тема: "Основи методики розслідування окремих видів злочинів" — 2 год.

План заняття:

1. Поняття і зміст криміналістичної методики.
2. Поняття і зміст криміналістичної характеристики окремого виду злочину.
3. Основні етапи досудового розслідування злочину.
4. Слідчі ситуації на основних етапах розслідування злочину.
5. Особливості тактики проведення окремих процесуальних дій залежно від певного виду скоєного злочину.

Практичне заняття 14

Тема: "Основи методики розслідування окремих видів злочинів, скоєних проти життя і здоров'я людини" — 2 год.

План заняття:

1. Криміналістична характеристика злочинів, скоєних проти життя і здоров'я людини: вбивства, тілесні ушкодження, зґвалтування, наркоманія.
2. Особливості розслідування окремих видів убивств: первісні слідчі дії, організаційні й оперативно-розшукові заходи.
3. Особливості розслідування зґвалтувань: первісні слідчі дії, організаційні й оперативно-розшукові заходи.

4. Особливості розслідування наркоманії: первісні слідчі дії, організаційні й оперативно-розшукові заходи.

5. Студенти під керівництвом та з методичною допомогою викладача виконують лабораторну роботу № 5*.

5.1. Завдання для виконання Лабораторної роботи:

1) поділитися на дві-три "оперативно-слідчі групи" та ознайомитися з однією із запропонованих викладачем фабул "кримінальної справи";

2) скласти план первісних слідчих та оперативно-розшукових дій "з приводу скоєного злочину";

3) доопрацювати та оформити вдома, на кожну "слідчо-оперативну групу", один варіант письмового плану розслідування "скоєного злочину" і на наступному практичному занятті подати його для перевірки викладачу.

Практичне заняття 15

Тема: "Основи методики розслідування злочинів, скоєних проти безпеки руху чи експлуатації транспортних засобів" — 2 год.

План заняття:

1. Криміналістична характеристика злочинних порушень правил безпеки руху або експлуатації транспорту.
2. Основні напрямки розслідування залежно від типових слідчих ситуацій та типових версій.
3. Первісні слідчі дії та оперативно-розшукові заходи.
4. Взаємодія органів розслідування з органами державного нагляду і контролю.
5. Тактика підготовки і проведення "відтворення обстановки та обставин події".
6. Особливості підготовки і проведення окремих видів судових експертиз.

Завдання 3 для самостійної роботи

Тема: "Основи методики розслідування злочинів, скоєних проти правил екологічної безпеки" — 3 год.

План роботи:

1. Криміналістична класифікація злочинів, скоєних проти правил екологічної безпеки.

2. Криміналістична характеристика злочинних порушень правил екологічної безпеки.

3. Типові слідчі версії та ситуації у процесі досудового розслідування злочинних порушень правил екологічної безпеки.

4. Первісні слідчі та оперативно-розшукові дії, спрямовані на розслідування такого виду злочинів.

5. Типові судові експертизи та особливості їх призначення під час розслідування цього виду злочинів.

Контрольні питання для самоперевірки до всіх тем розділу 4:

1. Криміналістична характеристика ДТП.
2. Особливості розслідування вбивств, скоєних з розтином трупу.
3. Особливості розслідування вбивств за відсутності трупа.
4. Криміналістична характеристика організованої злочинності, її соціально-економічні витоки.
5. Експертизи в процесі розслідування розкрадань майнових цінностей.
6. Планово-фінансова ревізія і бухгалтерська експертиза в процесі розслідування розкрадань фінансових цінностей.
7. Криміналістична характеристика крадіжок.
8. Криміналістична характеристика пограбувань і розбійних нападів.
9. Невідкладні слідчі дії в процесі розслідування крадіжок.
10. Криміналістична класифікація посадових злочинів.
11. Допит заявника щодо скоєного хабарництва.
12. Обставини, що підлягають встановленню в процесі розслідування зловживання посадовим становищем.
13. Обставини, що підлягають встановленню в процесі розслідування крадіжок.
14. Обставини, що підлягають встановленню в процесі вбивств.
15. Криміналістична характеристика окремого виду злочину.
16. Специфіка огляду місця ДТП.
17. Криміналістичні експертизи в процесі розслідування ДТП.
18. Невідкладні слідчі дії в процесі розслідування ДТП.
19. Допит свідків у процесі розслідування ДТП.
20. Відтворення обстановки і обставин події в процесі розслідування ДТП.
21. Початкові слідчі дії в процесі розслідування пожеж.
22. Судові експертизи в процесі розслідування пожеж.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Зразок оформлення титульної сторінки лабораторної роботи

Національний університет
"Києво-Могилянська академія"

Факультет правничих наук
Кафедра міжгалузевих правничих наук

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №__

Тема: "Криміналістична техніка"

Виконав (-ла):
студент (-ка) 1-ої гр. ПЕТРЕНКО О.В.

2002/2003 навч. рік

**Структура, зміст і вимоги
до протоколу процесуальної дії**

Протокол будь-якої процесуальної дії складається з таких частин:

1. **НАЗВА ПРОТОКОЛУ**, яка повинна повністю відповідати назві процесуальної дії, передбаченої Кримінально-процесуальним кодексом України, наприклад, "Протокол огляду місця події".

2. **ВСТУПНА** частина, в якій зазначається:
дата і місце складання протоколу;
посада, спеціальне звання (класний чин), прізвище, ім'я та по батькові особи, яка склала протокол;
перелік осіб, які беруть участь у цій дії;
підстави проведення і складання протоколу цієї дії з посиланням на відповідні норми КПК України.

3. **ОСНОВНА** частина (описова), в якій послідовно, у "логічному", або "хронологічному", або ж "логічно-хронологічному" порядку викладається зміст проведеної процесуальної дії із зазначенням застосованих криміналістичних методів і засобів фіксації ходу і результатів такої дії та дотриманням відповідних вимог Конституції України та КПК України.

4. **ЗАКЛЮЧНА** частина, в якій зазначається, що та у якому стані (упаковці) було вилучено (залишено на відповідальне зберігання) під час проведення цієї дії, а також хто з учасників і в який спосіб ознайомився із складеним протоколом проведеної дії, та фіксуються їх зауваження і заяви як до самої дії, так і до змісту протоколу.

5. **ПІДПИСИ** осіб, які брали участь у проведенні цієї процесуальної дії.

ПРИМІТКИ:

1. До протоколу процесуальної дії як "додатки" додаються схеми, плани, малюнки, копії слідів, фототаблиці, кіно- і відеозаписи, аудіозаписи.

2. Письмова мова протоколу повинна бути лексично та стилістично грамотною і зрозумілою для всіх верств населення.

3. Основна частина протоколів допиту та очної ставки складається від імені першої особи.

Зразок оформлення фототаблиці

ФОТОТАБЛИЦЯ № ____
додаток до протоколу (назва процесуальної дії)
від " ____ " _____ 200__ р.

МІСЦЕ для ФОТОКАРТКИ

Фото № 1. На фото зображено (пояснювальний підпис).

МІСЦЕ для ФОТОКАРТКИ

Фото № 2. На фото зображено (пояснювальний підпис).

ПІДПИСИ:

_____(слідчий)
_____(спеціаліст)

**Структура, зміст і вимоги
до постанови слідчого або ухвали суду**

Будь-яка процесуальна постанова слідчого або ухвала суду складається з таких частин:

1. **НАЗВА ПОСТАНОВИ (УХВАЛИ)**, яка повинна повністю відповідати назві процесуальної дії, передбаченої Кримінально-процесуальним кодексом України, наприклад, "Постанова про призначення судово-балістичної експертизи".

2. **ВСТУПНА** частина, в якій зазначається:
дата і місце складання протоколу;
посада, спеціальне звання (класний чин), прізвище, ім'я та по батькові особи, яка склала протокол.

3. **МОТИВУВАЛЬНА** частина, яка повинна містити:
посилання на кримінальну справу, яка розслідується (розглядається судом);
мотиви та підстави винесення постанови з посиланням на відповідні норми КПК України.

1. **ПОСТАНОВЧА** частина (резолютивна), в якій викладається зміст прийнятого процесуального рішення, кому доручається його виконання та можливий механізм такого виконання.

2. **ЗАКЛЮЧНА** частина, в якій зазначається, кому направляється на виконання прийнята постанова, а також які матеріали, документи, речові докази тощо додаються до постанови.

3. **ПІДПИС** особи, яка винесла постанову.

ПРИМІТКИ:

1. До протоколу процесуальної дії як «додатки» додаються схеми, плани, малюнки, копії слідів, фототаблиці, кіно- і відеозаписи, аудіозаписи.

2. Письмова мова постанови повинна бути лексично та стилістично грамотною і зрозумілою для всіх верств населення.

3. Постанова складається від імені першої особи.

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
"КРИМІНАЛІСТИКА"**

3

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
"КРИМІНАЛІСТИКА"**

13

**РОБОЧИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
"КРИМІНАЛІСТИКА"**

21

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ
ТА ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З КРИМІНАЛІСТИКИ**

29

ДОДАТКИ

43

На допомогу студентам-правникам

В. М. Сущенко

Криміналістика

Навчальна дисципліна

Факультет правових наук